

Антоніна ШТУРБА,
orcid.org/0000-0002-1983-7332
аспірантка кафедри педагогіки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна),
викладач іноземної мови
Балтського педагогічного фахового коледжу
(Балта, Одеська область, Україна) shturba.antonina85@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ УСПІШНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ОДНА З ТЕНДЕНЦІЙ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ КАНАДИ

У статті йдеться про те, що зменшення розміру класів – це популярна та ресурсомістка реформа, спрямована на вдосконалення учнівських досягнень. У сучасній освіті це одна з актуальних проблем, до вирішення якої в різних країнах підходять по-різному. У Канаді почали займатися питанням зменшення чисельності учнів у початкових класів ще наприкінці 1970-х. Пізніше тенденція до зменшення кількості учнів була однією з положень ліберальної партії під час виборів у 2003 році.

Доведено, що зменшення учнів у початкових класах позитивно впливає на їхні навчальні досягнення та розвиток пізнавальних інтересів. Але водночас це питання не так турбувало науковців, як проблеми викладання та навчання.

Уряд провінції Онтаріо постійно приділяє значну увагу шляхам підвищення успішності учнів, соціалізації дітей, які мають особливі освітні потреби (а це не лише учні з певними фізичними чи психічними вадами). Також уряд має впевнену позицію у формуванні довіри суспільства до державної освіти (порядок приватних шкіл у Канаді також багато). Стратегія Primary Class Size (розмір класу початкової школи) в провінції Онтаріо підтверджує, що зменшення розміру класу може забезпечити середовище, в якому вчителі можуть частіше взаємодіяти з окремими учнями та використовувати більше різноманітних навчальних стратегій, створюють більше можливостей для конструювання освітнього процесу спільно з учнями та частіше взаємодіють з іншими викладачами та батьками з питань викладання в класі. Докази свідчать про те, що учні дізнаються більше, вони більш активні і менше порушують дисципліну. Батьки дітей, які навчаються у менших класах, відчувують покращення пізнавального досвіду своїх дітей.

У статті описано й інші урядові стратегії, які так чи інакше пов'язані з політикою зменшення кількості учнів у початкових класах. Це, зокрема, і збільшення можливостей учителя у побудові навчального процесу, і активне залучення учнів до життя класу та школи, і приділення окремої уваги освіті корінного населення, грамотності хлопчиків, вивченню англійської чи французької мов тощо. Звичайно, підготовка вчителів також потребує розширення та переосмислення в контексті роботи з малими класами, змінюються форми та методи роботи, залученість учнів, технології навчання, робота з батьками.

Ключові слова: Канада, початкова освіта, кількість учнів, урядова політика, сучасна освіта.

Antonina SHTURBA,
orcid.org/0000-0002-1983-7332
Graduate Student at the Department of Pedagogy
Pavlo Tychnya Uman State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine),
Foreign Language Teacher
Balta Pedagogical Professional College
(Balta, Odesa region, Ukraine) shturba.antonina85@gmail.com

IMPROVING THE SUCCESS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS AS ONE OF THE TRENDS IN MODERN EDUCATIONAL POLICY IN CANADA

The article argues that class size reduction is a popular and resource-intensive reform aimed at improving student achievement. In modern education, this is one of the pressing problems, the solution of which is approached differently in different countries. In Canada, the issue of reducing the number of students in primary school began in the late 1970s. Later, the tendency to reduce the number of students was one of the provisions of the Liberal Party during the 2003 elections.

It is proved that the reduction of students in primary school has a positive effect on their academic achievement and the development of cognitive interests. But at the same time, this issue did not bother scientists as much as the problems of teaching and learning.

The Ontario government is constantly paying close attention to improving student achievement and socializing children with special educational needs (and not just students with certain physical or mental disabilities). The government also has a strong position in building public confidence in public education (as there are also many private schools in Canada). The Primary Class Size Strategy in Ontario confirms that reducing class size can provide an environment in which teachers can interact more often with individual students and use more diverse learning strategies, creating more opportunities to design the learning process with students and more often interact with other teachers and parents on classroom teaching issues. Evidence suggests that students learn more, are more active, and are less disciplined. Parents of children in smaller classes feel that their children's cognitive experience has improved.

The article also describes other government strategies that are somehow related to the policy of reducing the number of students in primary school. This includes increasing the teacher's ability to build the learning process, and actively involving students in the life of the classroom and school, and paying special attention to the education of indigenous peoples, boys' literacy, learning English or French, and so on. Of course, teacher training also needs to be expanded and rethought in the context of working with small classes, changing forms and methods of work, student involvement, learning technologies, working with parents.

Key words: Canada, primary education, number of students, government policy, modern education.

Постановка проблеми. Зменшення кількості учнів у класах початкової школи (до 3-го класу) було основним пунктом передвиборчої програми ліберальної партії на провінційних виборах в Онтаріо 2003 року. Мета – продемонструвати прагнення уряду до вдосконалення державної освіти. До 2008–2009 навчального року цілі провінційного уряду були досягнуті: понад 90% усіх початкових класів мали 20 або менше учнів, а в усіх початкових класах було не більше 23 учнів.

Зменшення чисельності учнів у класах викликало великий інтерес за останні кілька десятиліть у низці західних країн. Є деякі докази, що менші класи покращують рівень навчання учнів, і, зокрема, зменшення розміру початкового класу має довгостроковий позитивний ефект. Але який розмір класу є оптимальним, як і чому працює зменшення розміру класу, за яких умов це працює, всі ці питання не досить розкриті. Дослідженням зменшення розміру класу не завжди приділяли серйозну увагу, на відміну від складних процесів, пов'язаних з викладанням та навчанням.

Зменшення чисельності учнів у класах початкової школи – одна з кількох стратегій чинного уряду Онтаріо, спрямована на підвищення успішності учнів; зменшення різниці в навчальних результатах серед учнів з різними соціальними характеристиками, такими як стать, економічний статус та етнічна приналежність; формування довіри громадськості до державної освіти. Інші урядові стратегії мають синергетичні взаємозв'язки з явищем зменшення кількості учнів, і їх слід враховувати у разі спроби зрозуміти вплив такої реформи на освітню практику. Вони включають:

- збільшення можливостей учителів початкових класів у використанні навчальних стратегій з високим рівнем продуктивності у читанні, письмі, усному спілкуванні та математиці;

- зменшення бар'єрів для досягнення високих навчальних досягнень за допомогою програм,

що підтримують вивчення англійської та французької мов, розвиток грамотності хлопчиків; освіту корінного населення, спеціальну освіту;

- розробку нової програми для навчання та оцінки результатів діяльності вчителів, стратегій розвитку професійних можливостей навчання для вчителів з метою підвищення якості навчання в класі;

- вирішення питань розвитку лідерських якостей та підготовку директорів, керівників та очільників шкільних рад;

- розробку структур для збільшення участі батьків у навчанні (Bascia et al., 2010 (a): 7).

Маленькі за учнівським складом початкові класи дають можливість дітям активно взаємодіяти в багатому мовному середовищі. У таких початкових класах учителі мають більше часу для оцінки навчальних досягнень та допомоги окремим учням, які мають труднощі у навчанні.

Помітною позитивною зміною стає ступінь індивідуалізації в роботі з учнями з особливими освітніми потребами, які інтегруються в звичайні початкові класи, особливо з учнями, які мають труднощі з навчанням у читанні та письмі.

Аналіз досліджень. Через угоду про співпрацю з Міністерством освіти Канадська Освітня Асоціація уклала контракт з групою дослідників з Інституту досліджень в освіті (Онтаріо) у 2007 та 2008 роках для проведення дослідження, результатом якого став звіт “Ontario's primary class size reduction initiative: report on early implementation”. Звіт подає огляди дослідження щодо зменшення кількості учнів у класах, аналіз статистичних даних, зібраних Міністерством освіти протягом п'яти років, та дослідження по всій провінції – у восьми шкільних радах, 24 школах та 84 класах. Цей звіт зосереджується на перевагах та наслідках зменшення розміру класу в початкових школах в Онтаріо. Його головними цілями є виявлення сильних сторін та недоліків реформи, а також надання

рекомендацій, які збільшать потенціал програми зменшення кількості учнів у класах початкової школи для досягнення провінційних цілей щодо якісної освіти (Bascia et al., 2010 (a): 6).

Мета статті – проаналізувати досвід Канади в питанні зменшення кількості учнів у класах початкової школи, окреслити особливості успішної реалізації стратегії зменшення розміру початкових класів.

Виклад основного матеріалу. У Канаді було проведено три етапи досліджень щодо впровадження зменшення розміру початкових класів та його наслідків у викладанні та навчанні. Найпершим було дворічне експериментальне дослідження, проведене в Торонто наприкінці 1970-х. Дослідники порівняли чотири розміри класів (15, 23, 30 та 37 учнів) з урахуванням очікувань учителів, досягнень учнів та залученості учнів. Дослідники виявили, що розмір класу не впливає на взаємодію вчителя та учнів, на методи навчання, а також на задоволеність учнів навчальним процесом. Вони також не виявили відмінностей у балах успішності учнів, за винятком математичних понять, де учні в менших класах набрали значно вищі показники, ніж їхні однолітки у двох більших класах. Однак учителі у двох менших класах повідомляли про більш індивідуальний інструктаж, покращену поведінку учнів та більш кероване навантаження (Bascia, 2010 (b): 6).

У 1999 р. “Alberta Learning” (Навчання в Альберті), Едмонтонські державні школи та Педагогічний факультет Університету Альберти створили партнерський проект для розробки та впровадження зменшення кількості учнів у початкових класах у десяти школах з високим рівнем потреб в Едмонтоні. Метою проекту було вивчення впливу невеликого розміру класу (15 або менше учнів) на зростання досягнень учнів у 1 класі. Вчителі проекту брали участь у заходах з професійного розвитку. Навіть за короткий проміжок часу з використанням різних стандартизованих тестів було продемонстровано значний академічний прогрес учнів. Такі дослідження провінції Альберта свідчать про те, що вчителі проекту мали змогу індивідуалізувати своє навчання; розвивати продуктивне навчальне середовище; інтегрувати читання, письмо та говоріння; використовувати практичні заняття і підтримувати розвиток особистих навичок учнів. Вчителі повідомили про мінімальні проблеми у поведінці учнів у класі, включаючи рівень шуму, та високий рівень концентрації учнів на своїй роботі. На співбесідах батьки зазначали, що їм подобається, що вони можуть часто зустрічатися з вчителями і що їхні

діти можуть отримувати додаткову увагу, коли їм це потрібно. Вчителі висловлювали задоволення своєю роботою та почувались упевнено у визначенні та задоволенні навчальних потреб своїх учнів (Bascia, 2010 (b): 6).

Третє канадське дослідження – це ініціатива PCSR (Primary Class Size Reduction) у провінції Онтаріо. У передвиборчій кампанії Ліберальної партії у 2003 році стверджувалося, що «учні більше дізнаються і краще взаємодіють у менших класах. Учні, які починають навчання в малих класах, рідше кидають навчання, частіше закінчують навчання вчасно і впевненіше приймають складні завдання в середній школі» (Ontario Ministry of Education, 2008: 4). Зменшення кількості учнів у класах початкової школи виникло як конкретна, чітко визначена передвиборча обіцянка, яка відразу ж стала об'єктом діяльності провінційного уряду. Така програма впроваджувалася протягом чотирьох років з поступовим виділенням коштів на нових учителів, приміщення та класний простір. З 2004 року Секретаріат з мовної та математичної грамотності (Literacy and Numeracy Secretariat) створив широку систему друкованих та відеоресурсів для освітян, представив регіональні професійні навчальні заняття, працював з окремими школами та шкільними радами щодо підготовки вчителів та планування процесу вдосконалення школи. Також така служба розробила ресурси для підтримки та реалізації стратегій викладання для тих, хто вивчає англійську та французьку мови від дитячого садка до 6 класу. Дослідження в Онтаріо підкріпило багато висновків інших досліджень про зменшення розміру класів стосовно взаємодії вчителів та учнів.

Міністерство освіти провінції Онтаріо дає завдання кожній початковій школі заповнити вебформу до 31 жовтня щороку, щоб відобразити кількість та розмір усіх класів. Важливо зазначити, що сюди не входять класи з вивчення англійської мови як другої (ESL), класи спеціальної освіти, класи з музичних занять або будь-якого іншого призначення, крім класів денної форми навчання. Згідно зі звітом “Ontario’s primary class size reduction initiative: report on early implementation”, кількість початкових класів за роки проведення реформи збільшилася на три тисячі і у середньому на п’ять тисяч збільшується кількість учителів початкової школи, а кількість учнів у класах майже не перевищує 20–21 учень (Bascia et al., 2010 a: 40).

Вчителі використовують чіткі інструкції, встановлені урядом, для перегляду різних аспектів роботи протягом навчального року. Рекомендації створені для сприяння ефективному навчанню, а також академічному та загальному успіху

в умовах справедливого оцінювання. Тому зменшення кількості учнів у класах початкової школи якнайкраще допомагає реалізовувати урядові програми та рекомендації. Вчитель, спираючись на очікувані результати з кожного предмета, вибирає рівень досягнення, який найкраще описує рівень виконання учнями шкільних завдань. Вчителі оцінюють різні види роботи, виконаної учнями, включаючи тести, класні завдання, домашні завдання, презентації, проекти та доручення. Вони також базують свої оцінки на своїх спостереженнях та взаємодії з усіма учнями. У класі з невеликою кількістю учнів учителеві легше оцінити навички навчання та трудові звички всіх дітей, аналізуючи такі аспекти, як відповідальність, самостійна робота, ініціатива, організація, співпраця, саморегуляція тощо. Докази дослідження Онтаріо підтверджують, що менші за кількістю учнів класи реалізують спрямоване на дитину навчання, заохочуючи учнів створювати навчальний процес разом з учителем. Учителі також зазначають, що менша кількість учнів у класі дозволяє їм витратити менше часу на рутинні завдання, такі як перевірка учнівських робіт, і дозволяє їм звертати увагу на ті види навчальних стратегій, які будуть ефективні у вирішенні навчальних завдань.

Робота шкільних рад спрямовується на планування та моніторинг реалізації урядової програми зі зменшення чисельності учнів у початкових класах. Велика відповідальність також лягає на директорів шкіл, які повинні коригувати розклад викладання та групування учнів відповідно до програми зменшення кількості учнів у класах.

Багато вчителів початкових класів зазначають, що менші за чисельністю учнів початкові класи означають більше часу на допомогу окремим учням, що зазнають труднощів у навчанні, зокрема у грамотності, рахунку чи читанні, письмі, слуханні, говорінні чи візуалізації. Індивідуалізована підтримка часто полягає в тому, що викладачі або асистенти рухаються по класу під час індивідуальної роботи, допомагаючи учням з механікою письма, обчисленням та виконанням завдань на розвиток мислення. З меншою кількістю дітей у класі розширюються можливості у використанні різноманітних нетрадиційних та інтерактивних форм роботи, виконання яких учитель може ефективно контролювати. Тенденція до зменшення кількості учнів у класах сприяє активному залученню всіх учнів в освітній процес та тіснішому взаємозв'язку вчителя з учнями в режимі «сам на сам» (Bascia et al., 2010 a: 9).

Зменшення кількості учнів має також певний вплив на види діяльності, що здійснюються в класах. У початкових класах з меншою кількістю учнів

і, отже, меншою кількістю парт більше вільного місця. Вчителі, як правило, мають додатковий простір у класі, який можна використовувати різними способами, організовувати різні практики групування, а окремі діти мають змогу працювати самостійно за письмовим столом (зокрема, діти з особливими освітніми потребами). Під час такого навчання краще реалізовується принцип дитиноцентризму.

Учителі канадських початкових шкіл (з кількістю не більше 20 учнів у класі) зазначають про позитивні зрушення у дотриманні дисципліни в класі, у якості стосунків між однолітками, у залученості та зацікавленості в навчальному процесі (Bascia et al., 2010 a: 74). Це дозволяє їм діагностувати та ефективно реагувати на труднощі, які виникають у навчанні. Крім того, за меншої кількості учнів є змога збільшити роботу в малих групах, використовувати різноманітні види діяльності, реалізовувати диференційований підхід, створювати ситуацію успіху тощо.

Американські дослідники визначають кілька важливих кроків для успішної реалізації стратегії зменшення кількості учнів початкових класів:

1. Починати навчання у класах з невеликою кількістю учнів необхідно одразу з першого класу або навіть з дитячого садка (які в Канаді часто існують при початковій школі).

2. Учні повинні проводити цілий день і кожний день у маленькому класі, брати участь у формах роботи, які розвиватимуть почуття колективізму, співпраці, тісних стосунків учень–вчитель. Ватро уникати групових чи командних видів діяльності.

3. Щоб мати позитивний ефект, навчання в малих класах повинне тривати 3–4 роки поспіль.

4. Слід використовувати різноманітні доручення з метою забезпечення взаємодії між учнями та формування почуття відповідальності.

5. Робота з усім класом використовується з метою розвитку в учнів почуття сім'ї та громади (когортна модель навчання).

6. Впроваджувати навчання в малих класах слід з ретельною оцінкою процесу та результату відповідно до законодавства та освітньої політики (Achilles, 2003: 5).

Зменшення чисельності учнів початкових класів – дуже приваблива стратегія вдосконалення освіти. Батьки вважають, що їхні діти, які навчаються в малих класах, більше залучені до навчального процесу. Вчителі вважають, що вони можуть приділяти більше уваги особистості учня, оцінювати досягнення учнів більш ефективно, вчасно реагувати на потреби учнів тощо.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що зменшення кількості

учнів у класі, особливо в початкових класах, – це один із підходів, який застосовували педагоги, щоб покращити досягнення учнів. Програми зменшення розміру класу були впроваджені в провінціях, шкільних радах та на рівні окремих шкіл. Результати канадських і американських досліджень засвідчують, що менший розмір класу сильно впливає на здобутки учнів та зменшує відставання у навчальних досягненнях для тих, хто має особливі освітні потреби. Менші класи означають, що вчителі мають більше можливостей приділяти учням індивідуальну увагу. Зменшення чисельності класу

покращує умови навчання для учнів, які мають широкий спектр навчальних потреб. Низка провінцій постійно роблять пріоритетним зменшення кількості учнів у початкових клас: Альберта, Британська Колумбія, Ньюфаундленд і Лабрадор, Онтаріо, острів Принца Едуарда та Квебек.

Зв'язок між розміром класу та викладанням можна концептуалізувати такими способами: у менших класах учитель більше часу проводить на уроці з учнями, більше індивідуалізації навчання, збільшується взаємодія учнів та полегшується управління та контроль у класі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Achilles C. M. How class size makes a difference: What the research says about the impact of size reduction. ERIC Document Reproduction Service No. ED475012, 2003. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED475012.pdf> (дата звернення: 18.03.2021).
2. Bascia N. et al. Ontario's primary class size reduction initiative: report on early implementation. Canadian Education Association, 2010 a, p. 122. URL: <https://www.edcan.ca/wp-content/uploads/cea-2010-class-size-on.pdf> (дата звернення: 18.03.2021).
3. Bascia N. Reducing Class Size: What Do We Know? Canadian Education Association, 2010 b, 22 p. URL: <https://www.edcan.ca/wp-content/uploads/CEA-2010-Class-Size.pdf> (дата звернення: 18.03.2021).
4. Blatchford P., et al. The effect of class size on the teaching of pupils aged 7–11 years. *School Effectiveness and School Improvement*, 2007, No. 18(2), pp. 147–172. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.579.3096&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення: 16.03.2021).
5. Egelson P. et al. How class size makes a difference. Greensboro, NC: SERVE Regional Educational Laboratory, 2002, p. 39. URL: http://www.classsizematters.org/wp-content/uploads/2011/04/SERVE_how_class_size_makes_a_difference1.pdf (дата звернення: 19.03.2021).
6. Graue E. et al. The wisdom of class-size reduction. Madison, Wis: Wisconsin Center for Education Research, 2007, 45 c. URL: <http://varc.wceruw.org/sage/AERJGraueetalJuly32006.pdf> (дата звернення: 20.03.2021).
7. Ontario Ministry of Education. Reach Every Student: Energizing Ontario Education. Toronto. 2008. URL: <https://michaelfullan.ca/wp-content/uploads/2016/06/13396078200.pdf> (дата звернення: 17.03.2021).
8. Teacher Voice, Class Size and Student Diversity: Two sides of the Same Coin, Canadian Teachers' Federation, January 2012. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED532564.pdf> (дата звернення: 18.03.2021).
9. Wang M. C. How small classes help teachers do their best. *The CEIC Review*, 2000, No. 9(2), pp. 1–24. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED440198.pdf> (дата звернення: 18.03.2021).

REFERENCES

1. Achilles C. M. How class size makes a difference: What the research says about the impact of size reduction. ERIC Document Reproduction Service No. ED475012, 2003. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED475012.pdf>.
2. Bascia N. et al. Ontario's primary class size reduction initiative: report on early implementation. Canadian Education Association, 2010 a, p. 122. Retrieved from: <https://www.edcan.ca/wp-content/uploads/cea-2010-class-size-on.pdf>.
3. Bascia N. Reducing Class Size: What Do We Know? Canadian Education Association, 2010 b, 22 p. Retrieved from: <https://www.edcan.ca/wp-content/uploads/CEA-2010-Class-Size.pdf>.
4. Blatchford P. et al. The effect of class size on the teaching of pupils aged 7-11 years. *School Effectiveness and School Improvement*, 2007, 18(2), pp. 147–172. Retrieved from: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.579.3096&rep=rep1&type=pdf>.
5. Egelson P. et al. How class size makes a difference. Greensboro, NC: SERVE Regional Educational Laboratory, 2002, p. 39. Retrieved from: http://www.classsizematters.org/wp-content/uploads/2011/04/SERVE_how_class_size_makes_a_difference1.pdf.
6. Graue E. et al. The wisdom of class-size reduction. Madison, Wis: Wisconsin Center for Education Research, 2007, 45 p. Retrieved from: <http://varc.wceruw.org/sage/AERJGraueetalJuly32006.pdf>.
7. Ontario Ministry of Education (2008). Reach Every Student: Energizing Ontario Education. Toronto. Retrieved from: <https://michaelfullan.ca/wp-content/uploads/2016/06/13396078200.pdf>.
8. Teacher Voice, Class Size and Student Diversity: Two sides of the Same Coin, Canadian Teachers' Federation, January 2012. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED532564.pdf>.
9. Wang M. C. How small classes help teachers do their best. *The CEIC Review*, 2000, 9(2), pp. 1–24. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED440198.pdf>.